

Health Literacy in Veterans with Spinal Cord Injury Referred to Khatam Alanbia Hospital, Tehran, Iran

Naser Sedghi Goyaghaj¹, Zahra seidi², Zahra Darvishi^{3*}, Fatemeh Mokhtari³

¹Shefa Neuroscience Research Center, Khatam Alanbia Hospital, Tehran, Iran

²Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University of Medical Sciences, Tehran, Iran

³Department of Pediatrics, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Article Info:

Received: 19 July 2020

Revised: 13 Oct 2020

Accepted: 18 Nov 2020

ABSTRACT

Introduction: Despite the importance of health literacy in chronic diseases and its impact on health behaviors, its importance in patients with spinal cord injuries has been neglected. This study aimed to determine health literacy in veterans with spinal cord injury referred to Khatam Alanbia Hospital, Tehran, Iran. **Materials and Methods:** This study was a descriptive-analytical cross-sectional study. All veterans with paraplegia following spinal cord injury, who were referred to Khatam Alanbia Hospital in 2018 were our statistical research community. 200 veterans were selected and examined through the purposive sampling method based on inclusion criteria. Demographic characteristics of veterans and Iranian adult health literacy questionnaires were used to collect data. **Results:** The overall health literacy score was inadequate in 38% of the veterans. The mean score of health literacy was 51.4 ± 8.8 . The aspect of access to health literacy promotion resources received the highest score and there was a significant relationship between health literacy, education, and occupation. **Conclusion:** The data revealed that the level of health literacy of veterans with spinal cord injury is not desirable. Improving health literacy in these patients reduces the complications and promotes self-care behaviors.

Keywords:

1. Health Literacy
2. Veterans
3. Spinal Cord Injuries

*Corresponding Author: Zahra Darvishi

E-mail: zahradarvishi6973@gmail.com

بررسی سطح سواد سلامت جانبازان ضایعات نخاعی مراجعه کننده به بیمارستان خاتم الانبیاء تهران، ایران

ناصر صدقی گوی آفاج^۱، زهرا صیدی^۲، زهرا درویشی^{۳*}، فاطمه مختاری^۲

^۱مرکز تحقیقات علوم اعصاب شفا، بیمارستان خاتم الانبیاء، تهران، ایران
^۲گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران، تهران، ایران
^۳گروه پرستاری کودکان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله:

پذیرش: ۲۸ آبان ۱۳۹۹

اصلاحیه: ۲۲ مهر ۱۳۹۹

دریافت: ۲۹ تیر ۱۳۹۹

چکیده

مقدمه: با وجود اهمیت سطح سواد سلامت در بیماری‌های مزمن و تاثیر آن بر انجام رفتارهای سلامت، توجه به آن در بیماران ضایعات نخاعی مورد غفلت واقع شده است. هدف این مطالعه تعیین سطح سواد سلامت جانبازان ضایعات نخاعی مراجعه کننده به بیمارستان خاتم الانبیاء تهران می باشد. **مواد و روش‌ها:** مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی بوده که جامعه آماری آن کلیه جانبازان ضایعات نخاعی پاراپلژی مراجعه کننده به بیمارستان خاتم الانبیاء تهران در سال ۱۳۹۷ بود. از طریق روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و بر اساس معیارهای ورود ۲۰۰ جانباز انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های مشخصات دموگرافیک جانبازان و سواد سلامت بزرگسالان ایرانی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۹ و آزمون‌های تی مستقل، ANOVA و ضریب همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل شدند. **یافته‌ها:** نمره کلی سواد سلامت در ۳۸ درصد از جانبازان ناکافی بود. میانگین نمره سواد سلامت $51/4 \pm 8/8$ محاسبه شد. بعد دسترسی به منابع ارتقای سواد سلامت بیشترین نمره را کسب نموده و بین سواد سلامت، تحصیلات و شغل ارتباط معنی دار وجود داشت. **نتیجه‌گیری:** نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که سطح سواد سلامت جانبازان ضایعات نخاعی مطلوب نبوده و با توجه به اهمیت این مقوله در کنترل عوارض بیماری و انجام رفتارهای خودمراقبتی باید برای ارتقای آن برنامه‌ریزی شود.

واژه‌های کلیدی:

۱. سواد سلامت
۲. جانبازان
۳. ضایعات نخاعی

*نویسنده مسئول: زهرا درویشی

پست الکترونیک: zahradarvishi6973@gmail.com

مقدمه

تعیین‌کننده‌ای امر سلامت معرفی نموده است (۱۲). یکی از گروه‌هایی که با توجه به مزمن بودن بیماری و شرایط آنها و درگیری کل سیستم‌های بعد از ابتلا به بیماری، بررسی و ارتقای سواد سلامت در آنها حائز اهمیت است معلولان مخصوصاً بیماران ضایعات نخاعی می‌باشد (۱۳). سواد سلامت حدود ۱۴ درصد از بیماران ضایعات نخاعی شرکت‌کننده در مطالعه جانستون^۵ و همکاران ناکافی بود (۱۴). همچنین در مطالعه‌ای که در کشور آمریکا بر روی ۲۹۰ جانباز مبتلا به ضایعه نخاعی انجام شد سواد سلامت الکترونیک آنها در حد متوسط بدست آمد (۱۵). بر اساس یک مطالعه مروری سطح سواد سلامت بیماران ضایعات نخاعی با کیفیت زندگی، استقلال عملکردی، مشارکت اجتماعی، رضایت از زندگی و میزان مرگ و میر آنها ارتباط مستقیم داشت (۱۶). با وجود ارتباط معنی‌دار سطح سواد سلامت با عوارض ناشی از بیماری در بیماران ضایعات نخاعی، اما در ایران سواد سلامت این بیماران مورد غفلت واقع شده است (۱۴). نتایج حاصل مطالعه خدابخشی کولایی و همکاران نشان داد که داشتن سطح مناسبی از سواد سلامت می‌تواند به زنان ورزشکار معلول کمک کند تا علاوه بر ارتقای سطح کیفیت زندگی‌شان، به سطح بالای مشارکت ورزشی نیز دست بیابند (۱۷). این در حالی که در مطالعه هوگان^۶ و همکاران (۲۰۱۶) بر روی جانبازان نخاعی مشخص گردید این گروه از بیماران بیشتر تمایل دارند اطلاعات خود را از پرسنل سیستم بهداشت و درمان کسب نمایند (۱۵).

از آنجا که بررسی سواد سلامت بیماران ضایعات نخاعی و عوامل موثر بر آن می‌تواند یک استراتژی مؤثر در برنامه‌ریزی‌های بهداشتی گردد و پایه و اساسی برای انجام مداخلات بر اساس نیازهای آنان باشد لذا این مطالعه با هدف تعیین سواد سلامت جانبازان ضایعات نخاعی بیمارستان خاتم الانبیاء (ص) تهران انجام شد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی تحلیلی از نوع مقطعی^۷ می‌باشد که جامعه آماری آن تمام بیماران ضایعات نخاعی مراجعه‌کننده به بیمارستان خاتم الانبیاء (ص) جهت انجام معاینات دوره‌ای در سال ۱۳۹۷ بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول آماری و اطلاعات حاصل از مطالعه رضایی اسفهرود و همکاران (۱۳۹۵)، ۲۰۰ نمونه از بیماران ضایعات نخاعی که مایل به شرکت در پژوهش بودند به روش تصادفی ساده انتخاب شدند (۱۸). معیارهای ورود به مطالعه شامل: رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش، سن بین ۱۸ تا ۶۵ سال، جانباز بودن، علت ابتلا به ضایعه نخاعی جنگ باشد و گذشت ۶ ماه از ابتلای آنها به ضایعات نخاعی و

معلولیت ناشی از ضایعات نخاعی^۱ توجهی ویژه را می‌طلبد چرا که پتانسیل ایجاد عوارض در سیستم‌های مختلف بدن را دارا است و این عوارض اغلب وسیع بوده و به طور گسترده‌ای بر روی کیفیت زندگی^۲ افراد آسیب دیده از جنبه‌های مختلف تأثیر می‌گذارند (۱). متوسط آمار ضایعات نخاعی در جهان بین ۴۰ تا ۸۰ نفر در یک میلیون نفر جمعیت در سال است. داده‌های منتشر شده در مورد شیوع این بیماری حدود ۷۵۵-۲۲۳ در هر میلیون نفر در سراسر جهان را برآورد می‌کند (۲). این آمار در ایران حدود ۴۰ تا ۵۰ نفر در هر یک میلیون نفر در سال است و سالانه بیش از ۳ هزار نفر دچار ضایعات نخاعی می‌شوند (۳). به خاطر عوارض، مشکلات و اثرات منفی این بیماری بر تمام ابعاد زندگی و سیستم‌های بدن، هزینه تحمیلی آن بر فرد و جامعه بسیار بیشتر از بیماری‌های دیگر می‌باشد (۴). یکی از عوامل موثری که بر سطح آگاهی و در نتیجه کنترل و پیشگیری از عوارض بیماری در بیماری‌های مزمن و در ضایعات نخاعی مطرح می‌باشد، سواد سلامت^۳ این بیماران می‌باشد (۵). از نظر سازمان جهانی بهداشت^۴، سواد سلامت به‌عنوان مهارت‌های شناختی و اجتماعی در نظر گرفته می‌شود که بر انگیزش و توانایی مردم برای دستیابی، دانستن و استفاده از اطلاعات اثر می‌گذارد و آن‌ها را در مسیری که سبب ارتقاء، حفظ و نگهداری بهداشت و سلامت می‌شود راهنمایی می‌نماید (۶). آمارها نشان می‌دهد جوامع از سواد سلامت کافی برخوردار نیستند. نتایج مطالعه‌ای در سال ۱۳۹۶ در شهریار تهران نشان داد که نمره میانگین سواد سلامت در بیش از ۶۰ درصد جمعیت مورد مطالعه در سطح ناکافی و نه چندان کافی بوده است (۷). نزدیک به ۳۶ درصد از جمعیت بزرگسال کشور آمریکا که حدود ۷۷ میلیون نفر می‌شود سطح سواد سلامت پایه یا در حد پایین‌تر از آن را دارند (۸). بر اساس مطالعه‌ای که WHO در ۸ کشور اروپایی انجام داد مشخص شد که حدود ۴۸ درصد از جمعیت بزرگسال این کشورها سواد سلامت ناکافی دارند (۹). بر اساس مطالعات سطح سواد سلامت پایین با آگاهی اندک از شرایط بهداشتی، استفاده محدود از خدمات پیشگیرانه، بستری مجدد در بیمارستان، افزایش مرگ و میر و وضعیت تندرستی نامطلوب همراه می‌باشد (۱۰). یک اولویت مهم در برنامه‌های درمانی حال حاضر توجه به این مساله است که اطمینان حاصل شود بیماران مبتلا به بیماری‌های مزمن از سواد سلامتی لازم برای برخورد با وضعیتشان برخوردارند (۱۱). هم‌اکنون سواد سلامت به‌عنوان یک مسئله و بحث جهانی معرفی شده است. سازمان بهداشت جهانی در گزارشی، سواد سلامت را به‌عنوان یکی از بزرگترین

¹ Spinal Cord Injury

² Quality of Life

³ Health Literacy

⁴ World Health Organization; WHO

⁵ Johnston

⁶ Hogan

⁷ Descriptive analytical cross-sectional study

امتیاز مولفه‌ها (براساس طیف ۰ تا ۱۰۰) جمع شده و بر تعداد مولفه‌ها تقسیم می‌شود و به صورت ناکافی (۰ تا ۵۰)، نه چندان کافی (۵۰/۱ تا ۶۶)، کافی (۶۶/۱ تا ۸۴) و عالی (۸۴/۱ تا ۱۰۰) تقسیم‌بندی می‌شود (۲۰).

در مطالعه منتظری و همکاران روایی صوری و محتوایی کیفی پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت، جهت بررسی پایایی از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای گویه‌های هر یک از ابعاد اکتشاف شده در مرحله روایی سازه استفاده شده بود که نتایج حاصل نشان داد که مقدار آلفای کرونباخ ابعاد ابزار مورد نظر در فاصله ۰/۷۲ تا ۰/۸۹ قرار داشته و پایایی پرسشنامه را تایید می‌کرد (۲۱). در این پژوهش به روایی تایید شده توسط محققان دیگر برای پرسشنامه سنجش سواد سلامت اکتفا کرده ولی برای پایایی آنها به روش آلفای کرونباخ عمل شد و پرسشنامه بین ۲۰ نفر از جانبازان جامعه پژوهش توزیع شد که میزان آلفای کرونباخ (α=۰/۸۹) بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۹ و روش تحلیل داده‌های کمی و با استفاده از آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و آمار استنباطی با استفاده از آزمون‌های تی مستقل، ANOVA و ضریب همبستگی پیرسون انجام گردید.

یافته‌ها

در این پژوهش ۲۰۰ نفر شرکت داشتند که پرسشنامه تمامی آنها قابل تجزیه و تحلیل بود. ۹۶ درصد از نمونه‌های پژوهش مرد بودند. میانگین سنی آنها ۷/۱۲ ± ۵۰/۰۳ سال و ۳۶ درصد تحصیلات دیپلم داشتند. میانگین میزان ابتلا به ضایعه ۶/۸۵ ± ۲۷/۴۲ سال بود (جدول شماره ۱).

معیارهای خروج هم شامل تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها و انصراف از ادامه همکاری بود. جهت رعایت اخلاق در پژوهش، محقق ضمن تایید انجام پژوهش از طرف کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران با کد اخلاق IR.AJAUMS.REC.1396.35 و کسب مجوز اجرا از مسئولین بیمارستان، محقق خود و اهداف پژوهش را برای نمونه‌ها معرفی کرده و یادآور شد که شرکت در مطالعه کاملاً اختیاری بوده و تاثیری بر روند درمان و معاینات آنها ندارد و اطلاعات شرکت‌کنندگان محرمانه خواهد ماند. همچنین محقق در هنگام پرکردن پرسشنامه در کنار بیماران بوده و به سوالات آنان پاسخ داد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد: پرسشنامه‌های مشخصات دموگرافیک جانبازان: شامل سن، جنس، میزان تحصیلات، وضعیت تاهل، شغل، مدت زمان ابتلا به ضایعه، سطح ضایعه و نیروی خدمتی (آجا، سپاه پاسداران، نیروی انتظامی، بسیج مردمی و وزارت دفاع) بود که از طریق مصاحبه با بیمار و پرونده پزشکی بیمار تکمیل شد. پرسشنامه سنجش سواد سلامت جمعیت شهری ایران^۸ (HELIA): این پرسشنامه دارای ۳۳ گویه در پنج حیطه دسترسی (۶ گویه)، مهارت خواندن (۴ گویه)، فهم (۷ گویه)، ارزیابی (۴ گویه) و تصمیم‌گیری و کاربرد اطلاعات سلامت (۱۲ گویه) می‌باشد. هر کدام از سوالات پرسشنامه دارای معیار پاسخ پنج درجه‌ای است که به جز سوالات یک تا چهار پاسخ آزمودنی به هر یک از پنج گزاره، موضع او را روی پیوستاری که از (همیشه) با امتیاز پنج تا (هیچ‌وقت) که امتیاز یک را دارد مشخص می‌کند. پاسخ آزمودنی به سوالات یک تا چهار معیار پنج درجه‌ای دارد که از (کاملاً آسان) با امتیاز پنج تا (کاملاً سخت) با امتیاز یک نشان داده شده است (۱۹). برای محاسبه امتیاز کل،

جدول ۱- ویژگی‌های فردی و بیماری جانبازان

متغیر	تعداد	درصد	
جنسیت	مرد	۱۹۲	۹۶
	زن	۸	۴
تحصیلات	زیردیپلم	۶۴	۳۲
	دیپلم	۶۲	۴۶
تاهل	دانشگاهی	۴۴	۲۲
	مجرد	۲۴	۱۲
شغل	متاهل	۱۷۶	۸۸
	بیکار	۱۵	۷/۵
	آزاد	۳۲	۱۶
	کارمند	۳۸	۱۹
سن	بازنشسته	۱۰۹	۵۴/۵
	خانه‌دار	۶	۳
سطح ضایعه	۱۸-۳۵	۱۱	۵/۵
	۳۶-۵۰	۱۲۵	۶۲/۵
نیروی خدمتی	۵۱-۶۵	۶۴	۳۲
	سینه‌ای	۸۱	۴۰/۵
بسیج مردمی	کمری	۱۱۹	۵۹/۵
	آجا	۶۲	۳۱
	سپاه	۴۲	۲۱
	نیروی انتظامی	۹	۴/۵
	وزارت دفاع	۱۶	۸
مجموع	۷۱	۳۵/۵	

^۸ Health Literacy for Iranian Adults; HELIA

^۹ Hogan

بر اساس هدف مطالعه، میانگین میزان سواد سلامت جانبازان نخاعی بر اساس جنبازان نخاعی ارزیابی شد که نمره کلی سواد سلامت در ۳۸ درصد از جنبازان در بازه بین (صفر تا ۵۰) قرار گرفته و ناکافی بود. میانگین نمره سواد سلامت $8/81 \pm$ (۵۱/۳۸ تا ۵۰/۱) در حد نه چندان کافی بدست آمد (جدول شماره ۲).

میانگین میزان سواد سلامت جانبازان نخاعی بر اساس جنبازان نخاعی ارزیابی شد که نمره کلی سواد سلامت در ۳۸ درصد از جنبازان در بازه بین (صفر تا ۵۰) قرار گرفته و ناکافی بود. میانگین نمره سواد سلامت $8/81 \pm$ (۵۱/۳۸ تا ۵۰/۱) در حد نه چندان کافی بدست آمد (جدول شماره ۲).

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار نمرات سواد سلامت جانبازان

متغیر	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
مهارت خواندن	۱۲/۵	۱۰۰	۵۲/۳۸	۲۰/۴۱
دسترسی	۱۶/۶۶	۹۸	۶۰/۹۶	۱۹/۳۳
فهم و درک	۲۲	۱۰۰	۴۸/۳۷	۱۷/۱۸
ارزیابی	۶/۲۵	۹۸	۴۰/۲۱	۲۲/۴۳
تصمیم‌گیری و رفتار	۲۴	۱۰۰	۵۵	۱۹/۱۴
کل سواد سلامت	۲۷/۶	۷۶/۴	۵۱/۳۸	۸/۸۱

شماره ۲

جدول ۳- ارتباط بین مشخصات دموگرافیک جانبازان و نمره سواد سلامت

متغیر	انحراف معیار $\pm$ میانگین	آزمون آماری
جنسیت*	مرد	$51/49 \pm 8/81$
	زن	$48/72 \pm 8/86$
تحصیلات**	زیردیپلم	$49/16 \pm 7/32$
	دیپلم	$49/71 \pm 8/01$
	دانشگاهی	$58/12 \pm 11/18$
تاهل*	مجرد	$53/73 \pm 8/01$
	متاهل	$51/06 \pm 9/51$
شغل**	بیکار	$46/31 \pm 9/32$
	آزاد	$49/20 \pm 4/09$
	کارمند	$58/08 \pm 7/41$
	بازنشسته	$50/60 \pm 9/51$
	خانه‌دار	$47/5 \pm 9/72$
سطح ضایعه*	سینه‌ای	$50/29 \pm 9/05$
	کمری	$52/12 \pm 8/64$
نیروی خدمتی**	آجا	$51/61 \pm 8/25$
	سپاه	$52/82 \pm 9/64$
	نیروی انتظامی	$46/99 \pm 4/75$
	وزارت دفاع	$51/10 \pm 11/24$
سن***	بسیج مردمی	$50/95 \pm 9/44$
	انحراف معیار $\pm$ میانگین	$50/03 \pm 7/12$

شماره ۳

*آزمون تی مستقل، *آزمون ANOVA، *** ضریب همبستگی پیرسون

بحث و نتیجه‌گیری

براساس نتایج حاصل از مطالعه، میانگین میزان سواد سلامت در جانبازان در محدوده‌ی نه چندان کافی وجود داشت. بر این اساس می‌توان گفت که سطح سواد سلامت در جانبازان مبتلا به ضایعات نخاعی پاراپلژی پایین می‌باشد. نتایج برخی از مطالعات قبلی هم راستا با نتایج پژوهش حاضر می‌باشد. نتایج حاصل از مطالعه‌ی خدابخشی کولایی و همکاران (۱۳۹۷) بر روی زنان معلول ورزشکار عضو فدراسیون ورزشی جانبازان و معلولان شهر تهران نشان داد که نمره‌ی کلی سواد سلامت معلولان خانم در حد نه چندان کافی-ناکافی بود که به صورت هم‌سو نشان می‌دهد این قشر سواد سلامت بالایی ندارند و این می‌تواند یک تهدید به شمار آید (۱۷). سواد سلامت الکترونیک جانبازان ضایعه‌ی نخاعی مطالعه‌ی هوگان^۹ و همکاران (۲۰۱۶) هم متوسط بود که بر اساس شرایط بیماران و نیازهای آموزشی و اهمیت زیاد سواد سلامت باز نیازمند ارتقا است (۱۵). جانستون^{۱۰} و همکاران (۲۰۰۵) سطح سواد سلامت ۱۰۷ نفر از بیماران ضایعات نخاعی را مرزی و ناکافی گزارش نمودند (۱۴). سواد سلامت بیانگر توانایی افراد در به دست آوردن، درک و استفاده از اطلاعات بهداشتی برای تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد بهداشت و مراقبت‌های بهداشتی آن‌ها است. افراد دارای معلولیت، با موانع جسمی، نگرشی، اقتصادی و ساختاری برای مراقبت روبرو هستند. در نظر گرفتن سواد سلامت در فرایند توانبخشی می‌تواند اثر بخشی رابطه بیمار و پزشک را بهبود بخشد و به رفع نیازهای این افراد کمک نماید (۱۳). در مطالعه‌ی که توسط اهن^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۰) در آلمان انجام گرفت، نتایج نشان داد که حدود ۳۸ درصد افراد جمعیت شهری در این کشور سواد سلامت ناکافی و مرزی دارند (۲۲). خالقی و همکاران با انجام مطالعه بر روی ۳۰۰ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام، سواد سلامت ۷۰ درصد آنها را ناکافی گزارش می‌نماید (۲۳). دادی‌پور و همکاران (۲۰۱۸) با انجام یک مطالعه‌ی مروری و بررسی مطالعاتی که سواد سلامت جمعیت معمولی را در جاهای مختلف ایران بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۶ سنجیده بودند اعلام نمودند که سواد سلامت اکثر جمعیت معمولی ایرانی‌ها ناکافی و مرزی می‌باشد (۲۴). رخس خورشید و صفرزاده سراسیابی (۲۰۱۷) سواد سلامت ۱۰۰ درصد زنان مورد مطالعه در زاهدان را ناکافی اعلام می‌کنند (۲۵). با بررسی این مطالعات می‌توان گفت وضعیت سواد سلامت در جمعیت عمومی به صورت سراسری مطلوب نیست و از دلایل یکسان بودن نتایج می‌توان به استفاده از ابزارهای مشترک، پایین بودن سطح

اطلاعات، دسترسی سخت به منابع اشاره نمود. اما مسأله اصلی این است که داشتن سواد سلامت بالا و اهمیت آن در جمعیت عمومی با بیماران مزمن و افرادی مانند بیماران مبتلا به ضایعات نخاعی متفاوت است. احتمالاً افراد جمعیت معمولی به دنبال کسب اطلاعات نباشند اما بیمار باید برای مراقبت و پیشگیری از عوارض بیماری خود بتواند سواد سلامت خود را ارتقا دهد و پایین بودن سطح آن می‌تواند عواقب متعددی داشته باشد و لذا باتوجه به محدود بودن انجام مطالعات در زمینه سواد سلامت بیماران ضایعات نخاعی مقایسه با جمعیت عمومی صورت گرفت. در مطالعه حاضر بعد دسترسی به منابع ارتقای سواد سلامت بیشترین نمره را کسب نمود اما در مطالعه خدابخشی کولایی و همکاران (۱۳۹۷) بر روی جانبازان زن ورزشکار دسترسی نمره پایینی داشت (۱۷). جنسیت، شرایط کاری، محیط زندگی و امکانات می‌تواند در این زمینه موثر باشد. در نظر گرفتن ابعاد با نمرات پایین در برنامه‌ریزی‌ها و مداخلات می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد. همچنین نتایج مطالعه نشان داد جانبازانی که تحصیلات دانشگاهی داشتند و از نظر اشتغال کارمند بودند سواد سلامت بالاتری داشتند. اما بین سطح سواد سلامت جانبازان زن و مرد تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. در مطالعه اهن^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۰) در آلمان، تفاوتی بین سطح سواد سلامت مردان و زنان نبود (۲۲). به صورت کاملاً هم‌سو، مطالعه گارسیا کودینا^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۹) در اسپانیا می‌باشد که سطح سواد سلامت افراد جامعه با سطح سواد و محدودیت حرکت برای انجام کارهای شخصی روزمره ارتباط معنی‌دار داشت ولی با جنسیت رابطه آن معنی‌دار نبود (۲۶). پروترو^{۱۳} و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه خود سطح سواد پایین، درآمد کم و دسترسی سخت به اینترنت را عامل مرتبط با پایین بودن سواد سلامت اعلام می‌کند (۲۷). جوینی و همکاران (۲۰۱۹) مطالعه‌ای بر روی ۷۰۰ نفر از بزرگسالان شهرستان بردسکن استان خراسان رضوی ایران انجام داد که نتایج آن حاکی از ارتباط معنی‌دار بین سطح سواد سلامت این افراد با سن، وضعیت تاهل، سطح تحصیلات و شغل بود و افراد ۱۸ تا ۳۰ ساله و متأهل با مدرک لیسانس سواد سلامت بالاتری داشتند (۲۸). در مطالعه سیدالشهدایی و همکاران (۱۳۹۵) بر روی بیماران دیابتی نتایج نشان داد که سطح سواد افراد با تحصیلات بالاتر بیشتر بود (۲۹). با تحلیل مطالعات مرور شده مشخص می‌گردد که ارتباط سواد سلامت با مشخصات دموگرافیک متفاوت است اما در اکثر مطالعات هم‌سو با مطالعه حاضر سطح تحصیلات فرد می‌تواند پیش‌بینی‌کننده سطح سواد سلامت او باشد. با افزایش سطح تحصیل و تعداد سال‌هایی که فرد به کسب علم می‌پردازد می‌توان گفت که هم میزان اطلاعات فرد بالا می‌رود و هم دسترسی به منابع

¹⁰ Johnston

¹¹ Ehmman

¹² Garcia-Codina

¹³ Protheroe

درمان به‌ویژه پرستاران در آموزش و ارتقای اطلاعات این بیماران، برنامه‌ریزی‌هایی برای ارتقای سطح سواد سلامت بیماران مبتلا به ضایعات نخاعی صورت پذیرد.

تشکر و قدردانی

این مطالعه بخشی از یک طرح تحقیقاتی در دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران می‌باشد که در بیمارستان فوق تخصصی خاتم الانبیاء (ص) تهران انجام گردید. لذا از تحصیلات تکمیلی دانشگاه و همکاری صمیمانه ریاست و مدیریت محترم بیمارستان، مدیریت محترم پرستاری و جانبازان گرانقدری که بدون همکاری آن‌ها این تحقیق ممکن نبود نهایت سپاسگزاری به عمل می‌آید.

بیشتری هم چون اینترنت، کتابخانه و افراد متخصص دارد. مطالعه حاضر دارای محدودیت‌هایی است که از جمله آن‌ها می‌توان به انجام مطالعه فقط بر روی جانبازان ضایعات نخاعی پاراپلژی اشاره کرد. از طرفی چون تعداد جانبازان خانم در این مطالعه بسیار کم بود لذا تصمیم نتایج به بیماران ضایعات نخاعی خانم و حتی غیر جانباز که علت ابتلای آن‌ها متفاوت است باید با احتیاط صورت گیرد. و لذا پیشنهاد می‌شود که مطالعات مشابه در جانبازان خانم و بیماران غیر جانباز هم بررسی شود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که سطح سواد سلامت در جانبازان مبتلا به ضایعات نخاعی پاراپلژی پایین می‌باشد. با توجه به اهمیت سواد سلامت و بر جسته بودن نقش کادر

منابع

1. Abdullahi M. Evaluation of the use of rehabilitation services in the city of Bam earthquake victims of spinal cord injury. *Journal of Qualitative Research in Health sciences*. 2011; 11(1,2): 1-6.
2. Kang Y, Ding H, Zhou H, Wei Z, Liu L, Pan D, et al. Epidemiology of worldwide spinal cord injury: a literature review. *J Neurorestoratol*. 2017; 6: 1-9.
3. Hasanzadehpashang S, Zare H, Alipuor A. The efficacy of stress inoculation training (SIT) on resilience, anxiety depression and stress among spinal cord injury (SCI) patients. *Journal of Jahrom University of Medical Sciences*. 2012; 10(3): 15-25.
4. Economics A. The economic cost of spinal cord injury and traumatic brain injury in Australia. Report by Access Economics for the Victorian Neurotrauma Initiative Canberra: Access Economics. 2009; 31.
5. Seyedoshohadaee M, Barasteh S, Jalalinia F, Eghbali M, Nezami M. The relationship between health literacy and self-care behaviors in patients with type 2 diabetes. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2016;10(4): 43-51.
6. Organization WH. Health literacy: The solid facts. 2013: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/326432>.
7. Naghibi A, Chaleshgar M, Kazemi A, Hosseini M. Evaluation of health literacy level among 18-65 year-old adults in Shahriar, Iran. *Journal of health research in community*. 2017; 3(2): 17-25.
8. Chen X, Hay JL, Waters EA, Kiviniemi MT, Biddle C, Schofield E, et al. Health literacy and use and trust in health information. *Journal of health communication*. 2018; 23(8): 724-34.
9. Health Literacy [Internet]. 2020.
10. Marzangi A, Gharaaghaji Asl R, Ahangarzadeh Rezaei S. health literacy in heart disease community that covered by health service centers in south of west azarbaijan province. *The J Urmia Nurs Midwifery Fac*. 2018; 16(1): 45-54.
11. Abdollahi F, Mobadery T, Bajalan Z. Assesse the Health literacy in Multiple Sclerosis patients. *Journal of Health Literacy*. 2018; 2(4): 266-74.
12. WHO CoSDoH. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health: final report of the commission on social determinants of health: World Health Organization; 2008.
13. Hahn EA, Magasi SR, Carlozzi NE, Tulsy DS, Wong A, Garcia SF, et al. Health and functional literacy in physical rehabilitation patients. *HLRP: Health Literacy Research and Practice*. 2017; 1(2): e71-e85.
14. Johnston MV, Diab M, Kim S-S, Kirshblum S. Health literacy, morbidity, and quality of life among individuals with spinal cord injury. *The journal of spinal cord medicine*. 2005; 28(3): 230-40.
15. Hogan TP, Hill JN, Locatelli SM, Weaver FM, Thomas FP, Nazi KM, et al. Health information seeking and technology use among veterans with spinal cord injuries and disorders. *PM&R*. 2016; 8(2): 123-30.
16. Council NR. Review of disability and rehabilitation

research: NIDRR grantmaking processes and products: National Academies Press; 2012.

17. Khodabakhshi-koolae A, Flasa finejad MR, Mayeli Khezerloo Z, Mohamadi F. Correlation of Health Literacy with Quality of Life in Athletic Disabled Women. *J Educ Community Health*. 2018; 5(3): 31-7.

18. Rahmanian M, Ghaffari Targhi M. A survey on health literacy of referred diabetic patients to Yazd diabetes research center. *Tolooebehdasht*. 2016; 15(3): 176-86.

19. Jalali M. Relationship between health literacy and general health among patients with leukemia before bone marrow transplant. *Iranian Journal of Cancer Nursing (ijcn)*. 2019; 1(1): 1-7.

20. Salehi Z, Nourozitabrizi K, Hosseini M, Akhlaghi M, Rezasoltani P. Health Literacy and its Relationship with Medication Adherence and Quality of Life in Patients with Rheumatoid Arthritis Shariati Hospital Tehran: University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences; 2016.

21. Montazeri Ae. Health Literacy for Iranian Adults (HELIA): development and psychometric Properties. *Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research*. 2014; 13(5): 589-99.

22. Ehmann A, Groene O, Rieger M, Siegel A. The Relationship between Health Literacy, Quality of Life, and Subjective Health: Results of a Cross-Sectional Study in a Rural Region in Germany. *International journal of environmental research and public health*. 2020; 17(5): 1683.

23. Khaleghi M ASF, Peyman N. The Relationship Between Health Literacy and Health-Related Quality

of Life in Students. *Iran. J Health Educ Health Promot*. 2019; 7(1): 66-73.

24. Dadipoor S, Ramezankhani A, Aghamolaei T, Rakhshani F, Safari-Moradabadi A. Evaluation of health literacy in the Iranian population. *Health Scope*. 2018; 7(3): e62212.

25. Rakhshkhorshid M, Sarasiyabi A. Investigation of the Health Literacy Level of Women in Reproductive Age as a Public Health Problem in Zahedan. *International Journal of Basic Science in Medicine*. 2017; 2(2): 101-5.

26. Garcia-Codina O, Juvinyà-Canal D, Amil-Bujan P, Bertran-Noguer C, González-Mestre M, Masachs-Fatjo E, et al. Determinants of health literacy in the general population: Results of the Catalan health survey. *BMC Public Health*. 2019; 19(1): 1122.

27. Protheroe J, Whittle R, Bartlam B, Estacio E, Clark L, Kurth J. Health literacy, associated lifestyle and demographic factors in adult population of an English city: a cross-sectional survey. *Health Expectations*. 2017; 20: 112-9.

28. Joveini H, Rohban A, Askarian P, Maheri M, Hashemian M. Health literacy and its associated demographic factors in 18-65-year-old, literate adults in Bardaskan, Iran. *Journal of Education and Health Promotion*. 2019; 8: 244.

29. Seyedoshohadaee M, Kaghanizade M, Nezami M, Hamedani B, Barasteh S. The relationship between health literacy and general health in patients with type 2 diabetes. *Iranian journal of Diabetes and Metabolism*. 2016; 15(5): 312-9.